

Столкновение цивилизаций Самуэля Хантингтона – одна из самых популярных парадигм, которая объясняет международные отношения в период пост холодной войны. В теории говорится, что после нескольких десятков лет существования биполярного мирового порядка, в котором велась конкуренция двух идеологически отличных между собой сверхдержав – США и Советского Союза, мы являемся свидетелями межцивилизационного конфликта, вызванного культурными, религиозными и этническими различиями. События на пороге XXI века, казалось бы могли подтвердить большинство тезисов Хантингтона, однако глубокий кризис, в котором оказалась украинское государство в 2013 году после евромайдана, составляет для антагонистов этой теории четкое доказательство ошибочности его предположений.

Ключевые слова: кризис, цивилизации, столкновения цивилизаций, международные отношения, Украина.

* * *

УДК 323.39(477)

Маркітантов В. Ю.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри
політології і соціології, Кам'янець–Подільський
національний університет ім. Івана Огієнка (Україна,
Кам'янець–Подільський), vmark@ukr.net

Функції політичної еліти: виклики сучасної України

Визначення функцій політичних еліт є важливою теоретичною проблемою дослідження. У статті аналізуються існуючі в політичній науці погляди на функції політичної еліти. Чимало науковців у своїй праці намагаються з'ясувати це складне питання, але в основному лише у контексті свого конкретного дослідження.

Беззаперечною є факт, що роль еліти повинна відповідати певним суспільним потребам. Кожен етап розвитку суспільства потребує застосування різних груп функцій, а можливо, й заміни (повної або часткової) політичної еліти. Часто еліти, які очолюють боротьбу за власну державність або незалежність країни, як правило, досягнувши мети, не спроможні здійснювати керівництво цією державою, розбудовувати та зміцнювати її, принаймні, самостійно. І навпаки, еліти, що звикли управляти країною у відносно стабільний час, часто не здатні очолити боротьбу за її існування.

Стаття присвячена виокремленню функцій політичної еліти, що стали пріоритетними в час боротьби України за власне існування та європейське майбутнє. До таких функцій ми зараховуємо: функцію керівництва, державозберігаючу та миротворчу, розробки та реалізації проекту розвитку держави й суспільства, інноваційну, мобілізаційну та інтегративну.

Ключові слова: еліта, політична еліта, функція, функції політичної еліти.

Події, що відбуваються в Україні останніми часом, прикували до себе увагу не лише значної частини вітчизняного суспільства але й світової спільноти, котра із занепокоєнням стежить за ситуацією, що виникла у результаті боротьби нашої нації за своє європейське майбутнє. Ці події є наслідком складних та неоднозначних процесів творення незалежної Української держави протягом останніх десятиліть. Значна увага прикута й до сучасної політичної еліти, яка мала б очолити націю у цій боротьбі та вивести країну з кризи. Саме до політичної еліти у сучасного суспільства накопичилося багато питань щодо даних нею обіцянок та її діяльності / бездіяльності у скрутний для країни час.

Визначення функцій політичних еліт є важливою теоретичною проблемою дослідження. Чимало науковців у своїй праці намагаються з'ясувати це складне питання, але в основному лише у контексті свого конкретного дослідження. Так, цієї проблеми торкалися Д. Видрін, С. Вовканич, В. Бебик, В. Білецький, С. Троян, Ю. Сурмін, Т. Бевз, М. Пірен, О. Майборода, О. Гаман–Голутвина та ін.

На нашу думку, доцільно виокремити наукові доробки вітчизняних науковців С. Вовканича [6], Д. Видріна і Д. Табачника [5], в яких зроблена спроба звести до єдиного знаменника різні погляди на функції політичної еліти.

Метою статті є аналіз та характеристика існуючих поглядів щодо функцій політичної еліти в сучасній

політичній науці, а також виокремлення тих, що найбільше потребує сьогодні українське суспільство.

Поняття «функція», за Глумачним словником української мови, – «це робота когось, чого–небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось; обов'язок, повинність, місія» [17, с. 707]. У політичній науці, як і у суспільствознавстві, під функцією розуміють роль, яку виконує певний соціальний (у нашому випадку *політичний* – В. М.) інститут [23, с. 26].

Ми визначаємо функції політичної еліти як основні напрями її діяльності, які виражають суть та призначення політичної еліти, її роль і місце в суспільстві.

Дослідники якоюсь мірою намагалися визначити функції еліти, зводячи до єдиного знаменника різні уявлення. Ю. Сурмін, наприклад, стверджує, що «конкретний набір функцій і їхня соціальна транскрипція визначаються особливостями суспільства: рівнем розвитку економіки, соціальної сфери і політичних інститутів, ментальністю людей й інших факторів» [20, с. 168].

Зазначимо, що у стародавні часи однією із основних функцій, монополією і навіть привілеєм елітної групи у суспільстві було збереження його (суспільства) звичаїв і традицій.

На переконання відомого українського науковця В. Липинського, основна роль еліти полягає в організації суспільства та його провіді, творенні цінностей та організації життя [18, с. 14]. На думку іншого видатного українця Д. Донцова, саме провідна верства, а не народ, здатна формувати та впроваджувати в життя ідею, і мобілізувати народ для боротьби за неї [8, с. 285–290].

Дж. Мейс вважає однією із найважливіших функцій еліти формування політичної культури суспільства [15, с. 60]. О. Майборода вбачає її у цілеспрямованому формуванні суспільної психології та суспільних настроїв [13]. Про необхідність встановлення елітою норм суспільної поведінки і суспільної моральності йдеться у доповіді Д. Яневського [19, с. 29]. А. Круглашов та О. Мельник наголошують, що головною функцією еліти є створення належних умов для забезпечення інтересів, прав і обов'язків людини і громадянина [10, с. 74].

За О. Гаман–Голутвіною, найважливіша функція еліти полягає у «розробці та ухваленні стратегічних рішень, а також забезпеченні їх трансляції на рівень масової свідомості і поведінки» [7, с. 99]. Такої ж думки дотримується і І. Плашкін, вважаючи, що «саме на еліту (політичну, управлінську) покладається ухвалення стратегічно важливих рішень, від яких залежить доля не тільки країни, а й кожного українця зокрема» [19, с. 9].

«Ключовим моментом у діяльності еліти, – твердить О. Литвиненко, – є її спроможність розробити та адекватно реалізувати певний проект суспільного розвитку, що відповідав би, з одного боку, особливостям сучасної політичної ситуації в країні та у світі, а з іншого – виходив з реального потенціалу країни» [19, с. 6].

Д. Видрін основними функціями політичної еліти вважає ефективне управління, ухвалення оптимальних рішень, політичне керівництво, прогнозування, формування кадрового складу тощо [див.: 21, с. 222].

Одна з найважливіших функцій еліти (як інституту) – перешкода дезінтеграції суспільства, яка виникає через неконтрольовані дії різних соціальних груп [9]. На переконання Т. Бевз, лише політична еліта спроможна

забезпечити «інтеграцію суспільства, стійкість держави, стабільне функціонування політичної системи», саме вона «здійснює владу, забезпечує збереження та відтворення політичних цінностей, діє з метою задоволення потреб та інтересів окремих соціальних груп або всього народу, користується певними перевагами свого суспільного становища» [2, с. 73].

Чимало дослідників дотримується думки про важливість забезпечення консенсусу як у суспільстві, так і всередині самої еліти. Наприклад, А. Франке у своїй доповіді під час круглого столу зазначає, що «для того, щоб забезпечити тривалу стабільність демократичного суспільства, необхідні консолідація та консенсус щодо політичних цінностей, настанов самих еліт та населення» [19, с. 49]. С. Здіорук відзначає надзвичайно негативне явище, притаманне нашому суспільству останніх десятиліть, – відсутність у країні консенсусу різних політичних сил [19, с. 27]. Відповідно, можна говорити про інтеграційну функцію політичної еліти. Ситуація, яка склалася останнім часом в Україні і яка характеризується політичними кризами, свідчить про нездатність політичної еліти досягти консенсусу, а відповідно й ліквідувати ці кризи. Фактичний розкол країни, що розпочався ще у 2004 році й триває дотепер, – результат діяльності знову ж таки вітчизняної політичної еліти. А. Лузан, аналізуючи цю ситуацію, стверджує, що сьогодні в Україні немає політичного лідера, здатного об'єднати країну [12, с. 137]. Отже, саме від діяльності політичної еліти, спрямованої на розкол або ж на об'єднання, надалі залежить доля окремих регіонів, держави в цілому та, власне, і самої політичної еліти.

І. Жданов головною функцією національної української еліти називає проголошення національної ідеології, віднайдення шляхів виходу держави з кризи та проекту розвитку своєї території [див.: 4, с. 67, 70]. Про ідеологічну функцію як одну з найважливіших для політичної еліти говорить і О. Лазаренко [11].

За складних сьогоденних обставин в Україні, на думку Т. Марусик, національна еліта «повинна стати важливою державотворчою та державозберігаючою силою, провідником і «ферментом» не лише духовного відродження нації, а насамперед її консолідації» [14, с. 74].

В умовах конкурентного існування кількох політичних еліт у демократичному суспільстві функція їх полягає у виробленні стратегії розвитку, визнаної народом, та у подальшій її реалізації [19, с. 65]. До цього, на нашу думку, можна додати також і забезпечення цілісності цього народу, перешкода безконтрольній діяльності різних соціальних груп, спрямованій на дезінтеграцію суспільства.

Л. Шипілов характерними функціями для еліт вважає акумуляцію суспільних відносин у формі правових ідей, доктрин і теорій та популяризацію новацій до рівня загалу [22, с. 41].

С. Вовканич вважає за необхідне виділення функцій еліти, за яким вона повинна:

- виступати гарантом вертикального (з покоління в покоління) передавання нагромадженого людством і нацією досвіду, інформації, що забезпечує ідентичність народу;

- виступати носієм і генератором нової інформації (при множенні знань і соціального інтелекту, наукового

потенціалу тощо), необхідної для здобуття більш високого рівня розвитку;

- бути творцем розумної суспільної опозиції, регулятором адаптаційних суспільних процесів і провідником нації на шляху поступу, розвитку;

- ініціювати поширення вітчизняного досвіду і знань, їх інтеграції до світового інформаційного простору;

- бути головним репрезентантом нації, народу в системі світового співтовариства [6, с. 31–32].

Згідно з позицією деяких науковців, у кожній країні «еліта покликана виконувати роль вирівнювача рівнів окремих регіонів щодо державних і духовних цінностей, національної свідомості, історичної пам'яті, традицій, а також роль консолідатора нації в політичному, регіональному, мовно-культурному аспектах» [див.: 3, с. 21]. До сказаного В. Білецький додає функцію керівництва державою, а при її відсутності (*держави – В. М.*) – лідера в боротьбі народу за свою державність та функцію самовідтворення [3, с. 21]. Але зауважимо, що часто еліти, які очолюють боротьбу за власну державність або незалежність країни, як правило, досягнувши мети, не спроможні здійснювати керівництво цією державою, розбудовувати та зміцнювати її, принаймні, самостійно. Тоді необхідний прихід «нової», здатної до управління еліти або ж утворення союзу різних еліт – поміркованої старої, «революційної» (яка здійснювала провід у боротьбі) та частини нової.

Беззаперечним залишається факт, що роль еліти повинна відповідати певним суспільним потребам. Отже, кожний етап розвитку суспільства потребує застосування різних груп функцій, а можливо, й заміни (повної або часткової) політичної еліти. Революції, на думку Ю. Сурміна, потребує застосування мобілізаційної функції, реформування – інноваційної, конфліктні ситуації – миротворчої тощо [20, с. 168].

В. Бебик зупиняється на цілій низці функцій політичної еліти, яку можна простежити в політичній науці й виділяє такі функції: вироблення політичної волі своєї спільноти, розробка механізмів її реалізації, репрезентацію в суспільстві соціальної спільноти, вироблення спрямованості останньої і контроль за нею, регулювання політичного представництва своєї спільноти, підготовку кадрового резерву для політичних інститутів суспільства тощо [1, с. 108].

Д. Видрін і Д. Табачник виділяють такі функції сучасної політичної еліти:

- функція безпосереднього управління, за якою через систему законів, ухвал, указів та проведення кадрового добору відбувається безпосередній вплив і контроль за основними сферами економічного, політичного та соціального життя;

- координаційна та інтеграційна функції, за якими необхідним є поєднання зусиль різних відомств для розв'язання пріоритетних державних проблем, акумулювання ресурсів і можливостей на більш перспективних і необхідних напрямках економіки й політики;

- функція огляду та експертизи напрямів політики, направлених на виявлення небезпечних для національних інтересів країни політичних кроків, дій та акцій;

- функція пошуку оптимальних рішень, яка передбачає експертизу проектів, аналіз пропонувані різними відомствами політичних і управлінських ухвал в різних галузях діяльності;

– функція прогнозування й планування, за якою передбачається підготовка сценаріїв наслідків (коротко– і довгострокових) чинних політичних доктрин, стратегій, дій; планування політики і передбачення її наслідків;

– функція підготовки політики, яка передбачає визначення пріоритетів, підготовку громадської думки, створення інформаційної бази під передбачуваний політичний курс;

– функція підтримки політики, яка передбачає вплив на суспільне середовище для створення сприятливого соціального, соціально–психологічного, фінансового клімату для пріоритетних політичних стратегій;

– функція підготовки кадрів, за якою відбувається фахова підготовка персоналу, курирування навчально–наукових підрозділів, які готують кадри для державного управління й адміністрування [5, с. 30–32].

З'ясовуючи основні функції політичної еліти України, С. Троян зупиняється на таких трьох: 1) з'ясування інтересів різних суспільних груп у політичному житті; 2) формування політичних програм, доктрин, ідеологій; 3) створення механізмів реалізації політичних програм [21, с. 223].

Надзвичайно важливим на сучасному етапі розвитку політичної еліти в нашій країні є підвищення її якості через процедуру селекції, яка, на думку М. Михальченка, полягає у доборі та вихованні еліти [16, с. 27].

Отже, у науковому просторі співіснують різні думки щодо ролі та функцій еліти в суспільстві. Проте, сьогодні Україна зіштовхнулася з сукупністю загроз для власної державності – окупація частини території, політична та економічна кризи, значна інфляція, розхищення регіонів, сепаратистські рухи, терористичні акти тощо. Ситуація, яка склалася, свідчить про те, що сучасна вітчизняна еліта не надто готова для швидкого долавання криз та усунення загроз. Відповідно, на нашу думку, найбільш пріоритетними сьогодні є такі функції політичної еліти: функція керівництва, державозберігаюча та миротворча, розробки та реалізації проекту розвитку держави й суспільства, інноваційна, мобілізаційна та інтегративна.

Список використаних джерел

1. Бебик В. Еліта, елітарність, лідерство / Валерій Бебик // Віче. – 1993. – №7. – С.107–112.
2. Бевз Т. Концепт політичної еліти у дискурсі сучасного політичного процесу / Т. Бевз // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. – К., 2006. – Т.2. – С.69–80.
3. Білецький В. Формування сучасної української еліти / Володимир Білецький // Схід. – 1995. – №3. – С.21–25.
4. Бусыгина И. Политическая регионалистика: учебное пособие / И. М. Бусыгина. – М.: Московский государственный институт международных отношений, «Российская политическая энциклопедия», 2006. – 280 с.
5. Видрін Д. Україна на порозі ХХ ст.: політичний аспект / Д. Видрін, Д. Табачник. – К.: Либідь, 1995. – 291 с.
6. Вовканич С. Плюралізм еліт і універсалізм елітарності / Степан Вовканич // Схід. – 1996. – №4. – С.30–34.
7. Гаман–Голутвина О. Определение основных понятий элитологии / О. В. Гаман–Голутвина // Полис. – 2000. – №3. – С.97–103.
8. Донцов Д. Націоналізм [Електронний ресурс] / Д. Донцов. – Лондон: Українська видавнича спілка; Торонто: Ліга визволення України, 1966. – 363 с. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1603/file.pdf>
9. Дука А. Перспективы социологического анализа властных элит [Електронний ресурс] / А. В. Дука // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2000. – Т. III. – №1. – С.64–82. – Режим доступу: <http://soc.pu.ru/publications/jssa/2000/1/06duka.html>
10. Круглашов А. Формування міської політики через пошук нових форм взаємозв'язків між міською елітою та територіальною

громадою / Анатолій Круглашов, Олена Мельник // Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: матеріали Міжнародної наукової конференції, (Чернівці, 6–7 грудня 2001 р.). – Чернівці: Букрек, 2002. – С.74–82.

11. Лазоренко О. Без політичної еліти так тяжко жити... / Олена Лазоренко // Вісті з України. – 1995. – 2 лютого.

12. Лузан А. Чи необхідна політична реформа в Україні / А. О. Лузан // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. – К., 2006. – Т.2. – С.129–142.

13. Майборода О. Якщо в Україні і потрібні зміни, то не Конституції, а правлячої еліти [Електронний ресурс] / О. Майборода. – Режим доступу: <http://krytyka.kiev.ua/>

14. Марусик Т. Еліта як духовно–інтелектуальний феномен суспільства / Тамара Марусик // Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: матеріали Міжнародної наукової конференції, (Чернівці, 6–7 грудня 2001 р.). – Чернівці: Букрек, 2002. – С.178–183.

15. Мейс Дж. Блукання лабіринтом, або дисфункціональність українських еліт / Дж. Мейс // Сучасність. – 1997. – №3. – С.59–64.

16. Михальченко М. Українська еліта як специфічний феномен / М. І. Михальченко // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. – К., 2006. – Т.2. – С.17–30.

17. Новий тлумачний словник української мови. – К.: «Аконіт». – 1999. – Т.4. – 941 с.

18. Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства / Марія Пірен // Універсум. – 2000. – №3–4. – С.11–16, 41–44.

19. Роль еліт у трансформаційному суспільстві: матеріали «круглого столу». – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2003. – 96 с.

20. Сурмін Ю. Концептуально–методологічні аспекти формування і розвитку української політичної еліти / Ю. П. Сурмін // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. – К., 2006. – Т.2. – С.159–173.

21. Троян С. Політична еліта України: земна боротьба за владний олімп / Сергій Троян // Регіональні та національні еліти: хто формує політику?: матеріали Міжнародної наукової конференції, (Чернівці, 6–7 грудня 2001 р.). – Чернівці: Букрек, 2002. – С.221–228.

22. Шпілов Л. Юридичне освоєння еліти. Еліта як інструмент та об'єкт соціального міфотворення / Л. Шпілов // Молода нація. – К.: Смолоскип, 2000. – С.39–43.

23. Шляхтун П. Політологія (теорія та історія політичної науки): підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2002. – 576 с.

References

1. Bebyk V. Elita, elitarnist', liderstvo / Valerij Bebyk // Viche. – 1993. – №7. – S.107–112.
2. Bevz T. Koncept politychnoi' elity u dyskursi suchasnogo politychnogo procesu / T. Bevz // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.69–80.
3. Bilec'kyj V. Formuvannja suchasnoi' ukrai'ns'koi' elity / Volodymyr Bilec'kyj // Shid. – 1995. – №3. – S.21–25.
4. Busygina I. Politicheskaja regionalistika: uchebnoe posobie / I. M. Busygina. – M.: Moskovskij gosudarstvennyj institut mezhdunarodnyh odnoszenij, «Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija», 2006. – 280 s.
5. Vydrin D. Ukrai'na na porozji XX st.: politychnyj aspekt / D. Vydrin, D. Tabachnyk. – K.: Lybid', 1995. – 291 s.
6. Vovkanych S. Pljuralizm elit i universalizm elitarnosti / Stepan Vovkanych // Shid. – 1996. – №4. – S.30–34.
7. Gaman–Golutvina O. Opredelenie osnovnyh ponjatij jelitologii / O. V. Gaman–Golutvina // Poliss. – 2000. – №3. – S.97–103.
8. Doncov D. Nacionalizm [Elektronnyj resurs] / D. Doncov. – London: Ukrai'ns'ka vydavnycha spilka; Toronto: Liga vyzvolennja Ukrai'ny, 1966. – 363 s. – Rezhym dostupu: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1603/file.pdf>
9. Duka A. Perspektivy sociologicheskogo analiza vlastnyh jelit [Elektronnyj resurs] / A. V. Duka // Zhurnal sociologii i social'noj antropologii. – 2000. – T. III. – №1. – S.64–82. – Rezhym dostupu: <http://soc.pu.ru/publications/jssa/2000/1/06duka.html>
10. Kruglashov A. Formuvannja mis'koi' polityky cherez poshuk novyh form vzajemovz'jazkiv mizh mis'koju elitoju ta terytorial'noju gromadoju / Anatolij Kruglashov, Olena Mel'nyk // Regional'ni ta nacional'ni elity: hto formuje polityku?: materialy Mizhnarodnoi' naukovoji konferenciji, (Chernivci, 6–7 grudnja 2001 r.). – Chernivci: Bukrek, 2002. – S.74–82.
11. Lazorenko O. Bez politychnoi' elity tak tjazhko zhyty... / Olena Lazorenko // Visti z Ukrai'ny. – 1995. – 2 ljutogo.

12. Luzan A. Chy neobhidna politychna reforma v Ukraïni / A. O. Luzan // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.129–142.

13. Majboroda O. Jakshho v Ukraïni i potribni zminy, to ne Konstytucii?, a pravljachoi? elity [Elektronnyj resurs] / O. Majboroda. – Rezhym dostupu: <http://krytyka.kiev.ua/>

14. Marusyk T. Elita jak duhovno–intelektual'nyj fenomen suspil'stva / Tamara Marusyk // Regional'ni ta nacional'ni elity: hto formuje polityku?: materialy Mizhnarodnoi' naukovoï konferencii', (Chernivci, 6–7 grudnja 2001 r.). – Chernivci: Bukrek, 2002. – S.178–183.

15. Mejs Dzh. Blukannja labiryntom, abo dysfunkcional'nist' ukrai'ns'kyh elit / Dzh. Mejs // Suchasnist'. – 1997. – №3. – S.59–64.

16. Myhal'chenko M. Ukraïns'ka elita jak specyfichnyj fenomen / M. I. Myhal'chenko // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.17–30.

17. Novyj tlumachnyj slovnyk ukrai'ns'koi' movy. – K.: «Akonit». – 1999. – T.4. – 941 s.

18. Piren M. Ukraïns'ka elita i problemy modernizacii' suspil'stva / Marija Piren // Universum. – 2000. – №3–4. – S.11–16, 41–44.

19. Rol' elit u transformacijnomu suspil'stvi: materialy «kruglogo stolu». – K.: Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen', 2003. – 96 s.

20. Surmin Ju. Konceptual'no–metodologichni aspekty formuvannja i rozvytku ukrai'ns'koi' politychnoi' elity / Ju. P. Surmin // Elity i cyvilizacijni procesy formuvannja nacij. – K., 2006. – T.2. – S.159–173.

21. Trojan S. Politychna elita Ukraïny: zemna borot'ba za vladnyj olimp / Sergij Trojan // Regional'ni ta nacional'ni elity: hto formuje polityku?: materialy Mizhnarodnoi' naukovoï konferencii', (Chernivci, 6–7 grudnja 2001 r.). – Chernivci: Bukrek, 2002. – S.221–228.

22. Shypilov L. Jurydyчне osvjoennja elity. Elita jak instrument ta ob'jekt social'nogo mifotvorennja / L. Shypilov // Moloda nacija. – K.: Smoloskyp, 2000. – S.39–43.

23. Shljahtun P. Politylogija (teorija ta istorija politychnoi' nauky): pidruchnyk / P. P. Shljahtun. – K.: Lybid', 2002. – 576 s.

Markitantov V. Y., candidate of political sciences, associate professor of department of political science and sociology of the Kamyanets'–Podil's'kyj national university (Ukraine, Kamyanets'–Podil's'kyj), vamark@ukr.net

Functions of political elite: modern Ukraine challenges

Defining of political elite's functions is an important theoretical problem of the research. In the article thoughts about political elite's functions, which exist in modern political science are analyzed. Many scientists tried to clarify this difficult question in their works, but they did it mainly only through referring to their specific works.

The absolute fact is that the elite's role should fulfill requirements of specific social needs. Every stage of society development needs using of different types of function groups, and maybe even changing of political elite (complete or partial). It becomes very often, when elites, which are at the head of struggle for state's statehood and independence, as a rule, after reaching of the aim, are not able to run this country, develop and consolidate it by themselves. And on the contrary, elites which are used to manage the country during relatively stable time, very often are not able to head the struggle for its existence.

The article is dedicated to distinguishing of political elite's functions, which became the priority during the struggle of Ukraine for its existence and European future. We distinguish such kinds of functions: management function, state saving and peacekeeping function, function of development and realization of state and society development project, innovative, mobilizing and integrative functions.

Keywords: elite, political elite, function, political elite's function.

Маркитантов В. Ю., кандидат политических наук, доцент кафедры политологии и социологии, Каменец–Подольский национальный университет им. Ивана Огиенко (Украина, Каменец–Подольский), vamark@ukr.net

Функции политической элиты: вызовы современной Украины

Определение функций политических элит является важной теоретической проблемой исследования. В статье анализируются существующие в политической науке взгляды на функции политической элиты. Многие ученые в свои труды пытаются выяснить этот сложный вопрос, но в основном лишь в контексте своего конкретного исследования.

Бесспорным есть тот факт, что роль элиты должна отвечать определенным общественным потребностям. Каждый этап развития общества нуждается в применении различных групп функций, а возможно, и замены (полной или частичной) политической элиты. Часто элиты, которые возглавляют борьбу за собственную государственность или независимость страны, как правило, достигнув цели, не в состоянии осуществлять руководство этим государством, развивать и укреплять его, по крайней мере, самостоятельно. И наоборот, элиты, которые привыкли управлять страной в относительно стабильное время, часто не способны возглавить борьбу за ее существование.

Статья посвящена выделению функций политической элиты, которые стали приоритетными во время борьбы Украины за собственное существование и европейское будущее. К таким функциям мы зачисляем: функцию руководства, государственноохранную и миротворческую, разработки и реализации проекта развития государства и общества, инновационную, мобилизационную и интегративную.

Ключевые слова: элита, политическая элита, функция, функции политической элиты.

* * *

УДК 327(477)

Дашевська О. В.,
кандидат економічних наук, доцент, начальник наукового відділу, Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля (Україна, Дніпропетровськ), dashevskay@mail.ru

ГЕОПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ЦИКЛІЧНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КРИЗ В УКРАЇНІ

Метою та основними завданнями виступили: виділення коротко-, середньо- та довгострокових соціально-політичних циклів, обґрунтування перехідних кризових періодів та циклічно-хвильового характеру соціально-політичного розвитку України. Використані методи: логічного аналізу та системного синтезу, методи спостереження, статистичні методи. Виділено короткострокові політичні (електоральні) цикли терміном приблизно 3–4 роки; три середньострокових соціально-економічних цикли терміном 6–9 років, кризові переходи яких співпадають з розвитком світових криз; два довгострокових соціально-політичні цикли – 10–13 років. Виявлено залежність розвитку криз від сонячної активності. Зроблено висновок про настання у 2017–2018 рр. локальної кризи в Україні, приблизно у 2021–2022 рр. почне набирати обертів нова глобальна криза, період «відлиги» прийде на 2019–2020 рр. Показано зацікавленість в кризовому стані України та використання нашої держави в власних геополітичних інтересах Росією, США та Європою.

Ключові слова: політичний цикл, криза, економічний цикл, циклічно-хвильовий розвиток, Україна, геополітичні інтереси.

Всі 24 роки незалежності Україна знаходиться у нестабільному стані, який часто (за історичними мірками) змінюється хаотичним: криза 1994–1995 рр., криза 1998–1999 рр., Помаранчева революція 2004 р., криза 2008–2009 рр., Революція Гідності 2014 р., війна на сході країни 2014–2015 рр. Якщо виключити з даного переліку суто фінансові кризи, причинами яких були нестабільність на зовнішніх ринках, залишається кризи соціально-політичного характеру. Названі кризи були і є результатом розбалансування державної системи, внутрішні процеси в Україні не відповідали зовнішнім, а геополітична складова, як механізм балансування між внутрішніми та зовнішніми підсистемами, використовувалась для реалізації суто корпоративних інтересів вузького кола владної еліти.

Після кризи 1994–1995 рр. Україна отримала Конституцію, власну національну валюту, почався етап розбудови державності. Помаранчева революція здійснила переворот у світогляді українців, поклала початок процесу «де радянзації», заклала засади відродження українського суспільства. Революція Гідності сприяла формуванню громадянського суспільства в Україні, дозволила викрити внутрішні та зовнішні ворогів, заклала початок боротьби з корупцією. Таким чином, кожна криза закінчується переходом суспільства до нових, більш складних структур організації.

У 2015 році ми стали учасниками швидких змін у геополітичній організації світу, перебудови системи світової безпеки, формування нових силових полюсів. Щоб не залишитись статистами, українській науці необхідно терміново докласти максимальних зусиль щодо вироблення теорій та концепцій, інструментів та технологій геополітичного планування подальшого